
Łowicz, st. 36, gm. loco, woj. łódzkie, AZP 59-56

Informator Archeologiczny : badania 32, 243-244

1998

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Lublin, Rynek staromiejski, gm. *loco*, woj. lubelskie, AZP 77-81 - patrz: wczesne średniowiecze

LUBSKO, st. 31, gm. *loco*, woj. zielonogórskie, AZP 65 -09/73

- miasto średniowieczne i nowożytnie

Badania wykopaliskowe, przeprowadzone w dniach od 2 listopada do 21 grudnia przez mgr. Krzysztofa Garbacza, przy współpracy mgr Julii Orlickiej (Muzeum Archeologiczne Środkowego Nadodrza w Świdnicy k/Zielonej Góry). Finansowane przez inwestora – Spółkę Wodno-Ściekową „Lubsko”. Pierwszy sezon badań. Przebadano powierzchnię 70 m².

Badania prowadzono w związku z budową sieci kanalizacyjnej na terenie zabytkowej części miasta. W znacznej części wykopu, długości 35 m, zaobserwowano naruszenie starszych, średniowiecznych warstw osadniczych przez nowożytnie wkopy związane przede wszystkim z zakładaniem w XX wieku instalacji ziemnych, a także funkcjonujących wcześniej bliżej nieokreślonych budynków (budynku?) murowanych.

Obecność licznych kawałków żużla żelaznego oraz śladów pieca (?) może sugerować funkcjonowanie w tym miejscu w czasach nowożytnych zakładu hutniczego. Najistotniejszym odkryciem było natrafienie na ślady średniowiecznych obwałowań drewniano - ziemnych. Rozpoznano fragment obiektu na odcinku o szerokości ok. 10 m i zachowanej wysokości do 2/2,5 m. Struktura tego założenia jest zróżnicowana. W jego dolnej partii wyeksplorowano znaczne ilości gałęzi, wiórów, a także kilka warstw igliwia (?) spełniających prawdopodobnie funkcje izolacyjne od strony cieku wodnego. W części północnej badanego obiektu stwierdzono obecność konstrukcji drewnianych przedzielonych warstwami gliny i ciemnoszarej ziemi zawierającej materiał ceramiczny, szczątki drewna, kości i skóry. Na głębokości 1,1 – 1,3 m odkryto ułożone wzdłuż osi północ-południe półokrągłe belki, do których przylegały (ukośnie) podobne elementy konstrukcji. Stanowiły one zwarty układ. Na szczycie konstrukcji tkwiły 2 pionowo wbite pale.

Ślady te są prawdopodobnie pozostałością założenia o charakterze przeciwpowodziowym i być może obronnym.

Materiał zabytkowy znajduje się w Muzeum Archeologicznym Środkowego Nadodrza w Świdnicy k/Zielonej Góry.

Badania będą kontynuowane.

Łany Małe, st. 16, gm. Rudzice, woj. katowickie, AZP 95-42/43 - patrz: wczesna epoka żelaza

Łekno, st. 3, gm. Wągrowiec, woj. pilskie, AZP 43-31/44 - patrz: wczesne średniowiecze

Łęczna - Podzamecze, st. 2, gm. *loco*, woj. lubelskie, AZP 76-84/1 - patrz: okres nowożytny

ŁOWICZ, st. 36, gm. *loco*, woj. łódzkie, AZP 59-56

- ratusz, rynek miasta średniowiecznego i nowożytnego

Badania wykopaliskowe, przeprowadzone w okresie od maja do lipca przez magistrów: Aleksandra Andrzejewskiego, Dariusza Osińskiego, Janusza Pietrzaka, Ewę Poturalską (Pracownia Archeologiczno-Konserwatorska, Aleksander Andrzejewski, Tadeusz Grabarczyk). Finansowane przez Urząd Miasta Łowicz. Przebadano powierzchnię 689 m².

Badania prowadzono na rynku Nowego Miasta, lokowanego w 1405 roku przez arcybiskupa Mikołaja Kurowskiego. Wykonano tu 13 wykopów archeologicznych oraz dwa ciągi odwiertów.

Pozyskano prawie 20 000 okazów materiału zabytkowego, wśród nich ułamki ceramiki naczyniowej stanowiły nieco powyżej 67%, kości zwierzęce poniżej 20%, fragmenty szkła okiennego i naczyń

szklanych około 8%, ułamki kafla piecowych około 3%. Wśród pozostałych znalezisk wystąpiły m.in. przedmioty metalowe, wytwory skórzane i ceramika budowlana.

Efektem badań archeologicznych na rynku Nowego Miasta w Łowiczu jest rozpoznanie kilku faz rozwoju ratusza.

a. Ratusz średniowieczny to budynek dwutraktowy, prostokątny, o słupowej konstrukcji ścian z drewnianych pali posadowionych w rowach fundamentowych i może szachulcowej konstrukcji ścian w partii naziemnej. Mierzył on około 16,5 x 17 m a jego wnętrze dzieliło się na dwa trakty, z których północny miał 9,5 m szerokości, zaś południowy był węższy i mierzył tylko 6 m. Wzniesiono go najpewniej w latach 1405-1443, a więc w okresie gwałtownego rozwoju osady mającego miejsce bezpośrednio po lokacji Nowego Miasta i funkcjonował co najmniej do wielkiego pożaru Łowicza w 1525 roku. W trakcie funkcjonowania był on przebudowywany:

- podzielono pierwotny północny trakt i wydzielono zeń trakt środkowy o szerokości 3 m;
- rozdzielono trakt środkowy na dwie lokalności;
- od strony południowej do wschodniej partii obiektu dostawiono niewielki, prostokątny /?/ aneks.

Na zewnątrz budynku teren w jego sąsiedztwie pokryty został starannie wykonanym brukiem kamiennym.

b. Ratusz renesansowy wybudował Mikołaj Gębicki w 1539 roku, a w 1549 roku za zezwoleniem przystawiono doń nowe pomieszczenie wagi miejskiej. Był to budynek na planie zbliżonym do prostokąta o wymiarach zewnętrznych 19 x 26,5-26,8 m, z mierzącą około 3,5-5,0 x 6,0 m wieżą ustawioną przekątniowo przy narożu południowo-wschodnim. Ratusz posiadał trójtaktowy układ wnętrz, podzielonym na parterze zapewne cztery lokalności w trakcie południowym, dwie trakcie środkowym i trzy trakcie północnym. Na przedłużeniu ścian działowych traktów elewację wschodnią (frontową?) - a może i zachodnią wzmocniono przyporami.

Uchwycone w trakcie badań fundamenty (szerokie na 1,1-1,7 m) murowano z kamieni polnych i gruzu ceglanego na zaprawie wapiennej, sadowiąc je we wkopach ściślych szalowanych belkami drewnianymi. Brak danych o konstrukcji i wysokości ścian naziemnej partii budynku i jedynie przekaz ikonograficzny z początku XVII wieku pozwala przyjąć, iż ratusz był budynkiem dwukondygnacyjnym, z wyższą wyodrębnioną z bryły wieżą, wzniesioną dołem na rzucie czworoboku, który na wysokości nieznacznie tylko przekraczającej wysokość korpusu głównego przechodzi w sześciobok.

c. Fazy barokowe mają charakter rozbudów i napraw, które nie zmieniły generalnie rozplanowania budynku. Jedynie przy jego narożach północno- i południowo-zachodnim dostawiono przekątniowe przypory oraz przedłużono i poszerzono przypory dopierające ścianę wschodnią. Prace te mogły mieć miejsce zarówno po 1648 roku, kiedy zawaliła się wieża ratusza, mogły też być nieudaną próbą zapobieżenia tej katastrofie budowlanej. Już po odbudowie przy ścianie budynku powstały nowe pomieszczenia pełniące najpewniej głównie funkcje handlowe.

Ostatecznie budynek ratusza na rynku Nowego Miasta został rozebrany w początkach XIX wieku, zaś materiały z rozbiórki wykorzystano do budowy nowego ratusza w północnej pierzei Rynku Starego Miasta. Prace te zostały z pewnością zakończone czyszczeniem terenu całej powierzchni Rynku. Świadczy o tym prawie zupełny brak nawarstwień nowożytnych znajdujących się na tzw. pierwotnym złożu.

Pozostałe nawarstwienia kulturowe to warstwy niwelacyjne związane z kilkakrotnie zmienianą nawierzchnią rynku Nowego Miasta. Brak było natomiast śladów samych nawierzchni, które najpewniej usunięto w trakcie nadania rynkowi w drugiej połowie XX wieku charakteru parkowego. Jedynymi śladami dalszego handlowego charakteru placu po rozbiórce ratusza były odkrywane w niewielkich ilościach, rozmieszczone nieregularnie ślady słupów, związanych zapewne z XIX i XX-wiecznymi kramami.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego.

Wyniki badań zostaną opublikowane w „Łódzkich Sprawozdaniach Archeologicznych”, t. IV, 1998, s. 217-233 oraz „Łódzkich Sprawozdaniach Archeologicznych”, t. V, s. 315-328.

Badania nie będą kontynuowane.